

.” Sahiih Muslim 2947

Asitti dhimma wali-galaa jechuun Qiyaamaan dhaabbachuudha. Dhimma dhuunfaa tokko keessanii jechuun immoo du’a nama kamittu dhuftuudha[1]. Yookiin immoo dhimmi wali galaa fitnaan guddaa kanneen akka waraanaa, faahishaa (wantoota fokkuu) fi kkf hawaasa keessatti argamuudha. Dhimmi dhuunfaa immoo dhimma dhuunfaan wal qabate kanneen akka hiyyummaa, dhibee fi kkf dha.

Mallattoo Guddoo Guyyaa Qiyaamaa 8ffaa- Bineensa Lafaa Baatu (Daabbatul Ard)

Aakhiru zamaan (dhuma Yeroo) irratti yommuu badiin babal’atuu, wanti fokkataa miidhagfamu fi wanti gaariin immoo fokkifamu, Rabbiin subhaanahu wa ta’aalaa bineensa dachii keessaa ol baasa. Qur’aana keessatti ni jedha:

وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ
النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ ﴿٨٢﴾

“Yeroo jechi isaan irratti kufu, namoonni keeyyattoota Keenya kan hin dhugoomsine akka turan bineensa isaanitti dubbattu dachii keessaa isaaniif baafna.”

“???? ?? (????) ?? ?????? ?? ??? ?????????? ?????????? ?????????? ?????????? ??????????”
Suuratu An-Naml 27:82

“Yeroo jechi isaan irratti kufu” jedhu ilaalchise mufassiroonni ibsa adda addaa walitti dhiyaatu itti kennani jiru. Qataadan ni jedha: “Yeroo jechi isaan irratti kufu.” jechuun yommuu dallansuun isaan irratti mirkanaa’u. Abdullah ibn Umari fi Abu Sa’id Al-Kudriyy ni jedhu, “Yommuu waan gaariitti hin ajajnee fi waan badaa irraa hin dhoowwine, dallansuun isaan irratti mirkanaa’u.”[2] Abdullah ibn Abbaas ni jedha, “yommuu azaabni (adabbiin) isaan irratti mirkanaa’u.”[3] Ibn Kasiir ni jedha: “Bineensi tuni yeroo dhumaa yommuu haalli namoota badu, ajajoota Rabbii dhiisanii fi amanti haqaa jijjiran baati. Rabbiin dachii keessaa bineensa isaaniif baasa[4].”

“Namoonni keeyyattoota Keenya kan hin dhugoomsine akka turan bineensa isaanitti dubbattu dachii keessaa isaaniif baafna.” jedhu Ilaalchise hayyoonni ibsa armaan gadii kennanii jiru: 1ffaa- Bineensa “Namoonni keeyyattoota keenya kan hin dhugoomsine (dhugaan hin amanne) ta’aniiru” jettee isaanitti dubbattu dachii keessaa isaaniif baafna. 2ffaa- Islaaman ala amantiin biraa soba akka ta’e isaanitti dubbatti. 3ffaa- Akkana jechuun isaanitti dubbatti: kuni mu’mina kuni kaafira[5]. Rabbiin wanta hundaa irratti danda’aa ta’ee, bineensi akka dubbattu taasisuun wanta Isa dhibuu miti. Yeroo ammaa sibiilli kan dubbate bineensi hayyama Rabbiitiin akkamitti dubbachuu dadhabaa? Meeshaan qunnamti kanneen akka raadiyo, bilbila, Tv fi kkf sibilaa irraa kan hojjatamaniidha.

Hadiisa Abu Hureyraan gabaase keessatti Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan:

“Wantoonni sadii yoo argaman, nama dursee hin amanne yookiin iimaanaa isaa keessatti waan gaarii hin hojjanne, iimaanni isaa homaa isa hin fayyadu: Aduun bakka itti dhiiteen bahuu, Dajjaal fi bineensa lafaa.” [Sahiih Muslim 158](#)

Kana jechuun wantoonni sadan kunniin dhufuun dura namni Rabbii fi hundeewwan iimaanatti hin amanne yookiin erga amane booda hojii gaarii hin hojjanne, yeroo mallattooleen kunniin mul’atan amanuu fi hojii gaarii hojjachuun isaa homaa isa hin fayyadu. Kanaafu, namni mallattooleen kunniin yoom akka bahan waan hin beeknef iimaana ofii cimsachuu fi hojii gaggaarii hojjachuuf tattaafachu qaba. Ta’uu baannaan, yeroo mallaatoolee kanniin argu amane jechuun isaa adabbii (azaaba) isarraa hin deebisu.

Mallattoo Guddoo Qiyaamaa 9ffaa–Aduun Dhiyaan Bahuu

Mallattoolee gurguddoo Qiyaamaa kan namni lubbuun jiru hunduu argu danda’u keessaa tokko adeemsi urjiilee fi pilaanetoota jijjiramuudha. Osoo namoonni aduun bahaan baati jedhanii eegan ganama tokko bakka dhiiten isaanitti ol baati. Yeroo kanatti balballi tawbaa ni cufama. Namni yeroo kanatti yoo tawbate, tawbaan isaa fudhatama hin argatu.

Qur’aana irraa keeyyata waa’ee Aduun Dhiyaan bahuu agarsisuu. Rabbiin ni jedha:

لَ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَايِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ
 كَ يَوْمَ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ ءَامِنَتْ
 قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا قُلْ أَنْتَظِرُونَ إِنَّا مُنْتَظِرُونَ ﴿١٥٨﴾

“Sila malaaykonni isaanitti dhufuu, yookiin Gooftaan kee dhufuu yookiin gariin mallattoolee Gooftaa keetii dhufuu malee maal eeguu? Guyyaa gariin mallattoolee Gooftaa keetii dhufan, lubbuu takkaaf iimaanni ishee homaa hin fayyadu yoo san dura hin amaniin yookiin iimaana ishee keessatti toltu hin hojjatin. ‘Isin eegaa; nuti eegoodha.’ jedhiin.” Suura Al-An’aam(6):158

Sila warroonni zulmii (miidhaa), badii fi of-tuulu isaanii itti fufan kunniin malaykoonni ruuhii isaanii qabuuf ykn Gooftaan kee gabroota jidduutti murteessuf dhufuu ykn mallattooleen gariin dhufuu malee maal eegu? Yeroo du’aa yommuu malaaykonni ruuhi isaanii baasuf isaanitti dhufan, dursanii yoo hin amaniin, yeroo san amanuun homaa isaanii hin fayyadu. Ammas yommuu Rabbiin gabroota jidduutti murteessuf dhufu, yoo dursanii hin amaniin, yeroo san amanuun homaa isaan hin fayyadu.

“Guyyaa gariin mallattoolee Gooftaa keetii dhufan, lubbuu takkaaf iimaanni ishee homaa hin fayyadu yoo san dura hin amaniin yookiin iimaana ishee keessatti toltu hin hojjatin.” Kana jechuun mallattooleen gurguddoon Guyyaan Qiyaamaa dhiyaachu agarsiisan gariin yommuu argaman kaafirri

yeroo san amanuun homaa isa hin fayyadu. Akkasumas, nama dursee amanee garuu hojii gaarii hin hojjatin, yeroo mallattooleen kunniin dhufan hojii gaggaarii hojjachuun homaa isa hin fayyadu[6].

Mufassiroonni (hayyoonni Qur'aana ibsan) baay'een mallatoon Guyyaa Qiyaamaa kuni aduun dhiyaan bahuudha jedhan. Kana ilaalchisee hadiisonni sahiih ta'an ni agarsiisu.

Abu Hureeyran akka gabaasetti Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan:

“Hanga aduun dhiyaan baatutti Qiyaamaan hin dhaabbattu. Yommuu namoonni ishii argan, kan dachii irra jiru hundi ni amana. Yoo dursitee hin amaniin, yeroon suni yeroo nafsee takka iimaanni ishii homaa hin fayyanneedha.” [Sahiih Al-Bukhaari 4635](#)

Kana jechuun yommuu namoonni aduun dhiyaan bahuu ishii argan hundi isaanitu ni amanu. Sababni isaas, Qiyaamaan dhugaa ta'uu ni mirkaneefatu. Garuu kuni filannoon osoo hin ta'in dirqamaan waan amananiif yeroo kanatti amanuun isaanii homaa isaan hin fayyadu.

Iccitiin as keessa jiru: *iimaanni kan nama fayyadu yommuu geeybi (wanta fagoo fi ijaan hin mul'annetti) amananii fi filannoodhaan ta'ee qofaadha.* Garuu yommuu mallattooleen argaman, dhimmichi kan mul'atu ta'a. Wanta mul'atutti amanuun immoo faayda homaatu hin qabu. Sababni isaas, iimaana dirqamaan ta'een wal fakkaata. Akka nama yommuu bishaaniin nyaatamu ykn ibiddaan gubamu fi kkf niti. Yeroo du'a argu wanta irra jiru irraa ni buqqa'a. Akkuma Rabbiin jedhe,

﴿فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَحَدَهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ
مُشْرِكِينَ ﴿٨٤﴾ فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سُنَّتَ اللَّهِ
الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ ۗ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ ﴿٨٥﴾﴾

“Yeroo adabbii Keenya argan, ni jedhan, ‘Rabbitti amanee, waan Isatti qindeessaa turrettis kafarre.’ Erga adabbii Keenya arganii amanuun isaanii gonkumaa isaan hin fayyanne. [Suni] karaa Rabbii kan gabroota Isaa keessatti dabreedha. Kaafiroonni achitti hoonga’an.” Suuratu Ghaafir 40:84-85[7]

Mallattoo Guddoo Qiyaamaa 10ffaa- Ibiddi iddoo wal-gahiitti namoota walitti qabu mul'achuu

Mallattoon dhumaa Qiyaamaa ibiddi Yaman irraa bahuun namoota gara iddoo wali gahiitti (Maasharitti) walitti qabdu bahuudha. Iddoon walitti qabamaa dachii diriirtu bu'aa bayii hin qabnee fi adii taatedha. Hadiisoonni Sahiih waa'ee bahiinsa ibidda tanaa agarsiisan dhufanii jiru. Isaan keessaa mee muraasa haa ilaallu. Hadiisa Huzeeyfaa jalqaba irratti ilaalle keessatti, Ergamaan Rabbii (SAW) ni jedhan: “

Dhumti kanaa ibidda gara Yaman irraa bahuun namoota gara iddoo walitti qabamaatti ooftudha.” [Sahiih Muslim 2901](#)

Ibiddi tuni akkamitti namoota gara ooydi maashar (iddoo wal-gahii) ooftu ilaalchisee hadiisoonni sahiih

ta'an ni agarsiisu. Abu Hureyraan akka gabaasetti Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan: "Namoonni karaalee sadiin walitti qabamu: [karaan 1ffaan] warroota [Jannata] kajeelanii fi [azaaba] sodaatan, [2ffaan] warroota lama ta'anii gaala yaabbatan yookiin sadii ta'anii gaala yaabbatan yookiin afur ta'anii gaala yaabbatan yookiin kudhan ta'anii gaala yaabbataniidha. [3ffaan immoo] warroota hafan kanneen ibiddi isaan walitti qabduudha. [Ibiddi tuni] waaree booda bakka isaan boqonnaa fudhachuuf itti mugan waliin ni deemti, bakka isaan bulan waliin bulti, bakka isaan itti bariissifatan waliin bariisifatti, bakka isaan itti galgalofatan waliin galgalofatti." (Kana jechuun ibiddi tuni bakka kamuu yoo deeman ykn dhaabbatan isaan waliin deemti ykn dhaabbatti.) [Sahih al-Bukhari 6522](#)

Ibiddi tuni isaan gubuuf osoo hin ta'in gara iddoo wal-gahiitti isaan oofufi. Kuni hojii Rabbii wanta fedhe hojjatuuti. Wanti hundi ajaja Isaa jalatti kan buluudha.

Guduunfaa

?Mallattoolee Gurguddoon Qiyaamaan dhiyaachun agarsiisan keessaa tokko argamnaan kan biraas itti aane dhufa. Akka callee wal duraa duubaan wal hordofu. Kanaafu, mallattooleen gurguddoon Qiyaamaa tasa dhufu, Qiyaamaanis tasa dhooti.

? Namni dhiphinnaa fi adabbii Guyyaa Qiyaamaa jalaa nagaha bahuuf mallattooleen kunniin argamuun dura amanuu fi hojii gaggaarii hojjachutu isa baasa.

? Yommuu Aduun dhiyaan baatu balballi tawbaa ni cufama. Erga aduun dhiyaan baate booda kaafirri yoo amane, amanuun isaa homaa isa hin fayyadu (adabbii isarraa hin deebisu). Akkasumas, namni amanee garuu hojii gaarii hojjachuu dhiise, aduun dhiyaan yommuu baatu hojicha hojjachuun homaa isa hin fayyadu. Haa ta'uu malee, hojii gaggaarii duraan hojjataa kan ture yoo ta'e, hojii gaggaarii kanniin itti fufee hojjachuun isa fayyada. Fkn, namni guutumatti salaata dhiise, yommuu aduun dhiyaan baatu yoo salaata jalqabe, salaanni isaa kuni homaa isa hin fayyadu. Garuu duraan kan salaatu yoo ta'e, aduun dhiyaan erga baate booda akkuma duraanii salaata isaa yoo itti fufe, kuni isa fayyada.

? *Iimaanni kan nama fayyadu yommuu geeybi (wanta fagoo fi ijaan hin mul'annetti) amananii fi filannoodhaan ta'ee qofaadha.*

? Wanti mu'minaa fi kaafira adda baasu geeybitti amanuudha. Geeybin suni yommuu mul'atu namni hunduu waan amanuuf yeroo sanitti iimaanni faayda hin qabu. Fkn, Qiyaamaan yommuu dhaabbattu namni hunduu ni amana. Garuu namni kaafirri dursee hin amanne, yeroo Qiyaamaan dhaabbatu amanuun isaa homaa isa hin fayyadu.

Kitaabban wabii:

[1] Al-Diibaaj alaa sahiih Muslim 6/266, Suyuuxi

[2] Tafsiir Qurxubii 16/207-208

[3] [Zaadul Masiir](#) 1053, Ibn Al-Jawzi

[4] [Tafsiir ibn Kasiir](#) 5/691

[5] [Zaadul Masiir](#) 1054

[6] [Tafsiir Sa'diyy](#) 315-316, [Ma'aarij Tafakkuri wa daqaa'iqu tadabbur](#)-11/488, Abdurahmaan Hasan Habankaa

[7] [Tafsiir Sa'diyy-fuula](#) 316

<https://islamqa.info/en/answers/2281/signs-of-the-hour>

[The End of The World-fuul](#) 392-...

Date Created

May 2019
Author
admin